

Frederik Hjorth og Asmus Leth Olsen (2013)

Poligak. Hvordan politikerne prøver at snøre dig – og hvorfor du næsten altid snyder dig selv.
Århus: Poligak I/S. 217 sider.

Der bliver publiceret store mængder af interessant politologisk forskning, hvoraf kun en begrænset del når offentlighedens opmærksomhed. Det er ærgerligt og kan umuligt skyldes, at politologisk forskning ikke har relevans for en bredere offentlighed. Umuligt, fordi bogen *Poligak* i skrivende stund sælges i 2. oplag og formår at introducere læseren for noget af den mest interessante forskning fra politologiens verden. Der er med andre ord et marked for politologisk forskning. Udbudsproblemet er *Poligak* en tiltrængt løsning på.

Poligak er en populærvidenskabelig bog, der har lighedstræk med bøger som Steven Levitt og Stephen Dubners *Freakonomics*, Nicholas Christakis og James Fowlers *Connected*, Daniel Kahnemans *Thinking, Fast and Slow*, Christopher Chabris og Daniel Simons *The Invisible Gorilla* og Richard Thaler og Cass Sunsteins *Nudge* blandt flere. Det er især formen og stilen fra førstnævnte, der i *Poligak* med et fokus på forskning fra politisk psykologi og rationel adfærdsteori appliceres på et hav af politologiske fænomener.

Bogens ni kapitler har en identisk struktur. Læseren bliver først introduceret for en konkret case, som herefter danner rammen for en introduktion af en række relevante videnskabelige studier. Studierne bliver endvidere konkretiseret med anekdotiske fortællinger - med eksempler fra alt fra amerikanske præsidentvalg til kroketklubber i Varde. Dette fungerer i alle kapitler, om end i nogle bedre end andre, med et godt flow og en fin balance mellem det anekdotiske og det systematiske.

Som i de fleste populærvidenskabelige bøger er der også i *Poligak* et gennemgående tema, der besvarer (til tider mærkværdige) spørgsmål ved at trække på empirisk funderede studier. Og akkurat som bogens stilmæssige forbilleder, formidles det hele med humor og stor fortællelyst. Det er befriende og noget, der i høj grad har manglet på det danske bogmarked. Der skal derfor ikke herske tvivl om bogens læseværdighed og brede appel, og selv læsere, der normalt ikke kan se det spændende i politik, vil få vækket deres interesse. Man kan måske ligefrem formulere det således, at folk der almindeligvis ikke kan se det interessante i politik, netop bør læse *Poligak*. Sproget er forståeligt, og komplicerede fænomener bliver forklaret simpelt uden at blive forsimplet. Dette kan

være en stor udfordring, når konklusionerne fra akademiske artikler skal formidles på en måde, hvor intet af det væsentlige bliver tabt. Denne opgave løser forfatterne dog til fulde.

Men hvad er ”Poligak” egentlig? Forfatterne besvarer selv spørgsmålet på side 18: ”Poligak er den overraskende måde, politik bliver til på, når vi ikke er helt opmærksomme på det, men politikerne er det.” Denne forklaring er identisk med bogens undertitel (”Hvordan politikerne prøver at snøre dig – og hvorfor du næsten altid snyder dig selv”), men den giver ikke en rammende beskrivelse af, hvad bogen beskæftiger sig med. Der gives flere eksempler på, hvordan politikerne forsøger at snøre vælgerne, blandt andet fra Asmus Leth Olsens egen forskning, men en bedre beskrivelse af bogens tematiske fokus gives på side 72: ”Vi lever bedst med tanken om, at vi har dannet holdninger til vigtige spørgsmål af de rigtige, gode grunde. Og hvis vi endelig kommer på bedre tanker og ændrer vores holdninger, så er det, fordi vi har tungtvejende grunde til at gøre det: Vi har fået noget ny information, som vi nøje har taget stilling til. *Men så rationel er du altså ikke*” (kursiv i original).

Selvom flere sider i bogen beskæftiger sig med vælgerne som rationelle aktører, der eksempelvis vil gå langt for en skattelettelse, bruges de fleste kapitler på at beskrive, hvordan kognitive begrænsninger gør den rationelle teoris antagelser mindre realistiske, samt hvordan utallige mere eller mindre tilfældige og ubevidste forhold påvirker vores politiske holdninger og beslutninger. Dette være sig forhold lige fra vind og vejr til politikernes ansigtstræk. På denne baggrund giver det god mening at antyde, at samfundsborgerne jævnligt bliver taget ved næsten – men hvad med politikerne? Lader de sig ikke påvirke på samme måde af de samme forhold som vælgerne? Politikerne er trods alt også mennesker, må vi antage. Hvis heller ikke politikerne er fuldt rationelle, er det vel ikke kun borgerne, som af og til bliver snydt.

Dette rationalitetsparadoks bliver tydeligt i bogen indledende fortælling om, hvordan tilfældigheder påvirker vores evaluering af politikerne, der gør, at ”politikerne ofte bliver straffet for begivenheder, de reelt hverken kunne forudse eller forhindre” (side 15). Selv om politikerne gerne vil forsøge at gøre noget, herunder eksempelvis snøre vælgerne, har de nogle gange mere afmagt end magt. Troen på politikernes overmenneskelige evner bliver ikke just større ved den efterfølgende beskrivelse af Lars Løkke Rasmussens adfærd under klimatopmødet COP15: ”*I know I ganged the .. I made this banging, but, ehh, perhaps it’s because it’s too late and I’m a bit tired ...*” lyder ikke som en replik, der kan snøre andre end Løkke selv.

I det indledende kapitel anvendes terrorangrebet den 11. september 2001 som et eksempel på, hvordan almindelige mennesker husker dårligere, end de tror. Pointen er, at vælgerne overvurderer, hvad de egentlig husker fra større begivenheder. Det er dog også her uklart, hvorfor politikerne skulle være undtaget for en sådan svaghed. Det er de selvfølgelig ikke, hvilket eksempelvis Daniel Greenberg har dokumenteret ved at vise, at selv den daværende præsident George W. Bush husker dagen dårligere, end han troede. Når der senere i bogen bruges energi på at fortælle, at politikerne ikke er ret gode til at træffe beslutninger (lige fra egne investeringer til kollektive beslutninger på politiske møder) – og der ligeledes findes eksempler på, hvordan vælgerne snører politikerne, er det svært at købe præmissen om, at politikerne er vælgerne overlegne og i stand til at snøre dem hele tiden – sådan som bogens titel og definition af *Poligak* indikerer.

Dette gør hverken politik mindre gakket eller *Poligak* mindre interessant. Tværtimod. Bogen dokumenterer overbevisende, hvordan politikere såvel som vælgere nogle gange agerer rationelt, men som oftest mindre rationelt. Forfatterne kommer vidt omkring fra lokal til global politik, og der er noget for enhver (politologisk) smag. Der er ligeledes garanti for, at man bliver klogere på politik såvel som sig selv, da bogen formår at introducere væsentlige, men ofte oversete, begrænsninger ved det rationelle perspektiv på individer, der har politiske implikationer. Med *Poligak* får man med andre ord mulighed for at stifte nærmere bekendtskab med egne såvel som andres begrænsninger, der, som sidste kapitel rammende pointerer, er forudsætningen for at være ”rigtig klog”.

Det er en rig mængde af studier og eksempler, der finder vej til *Poligak*, og med et trecifret antal af referencer til de 193 siders indhold, er det selvsagt, at bogen får dækket en overvældende masse. Dette har den klare styrke, at man ikke får mulighed for at kede sig, hvis man ikke finder et bestemt emne interessant – eller hvis man skulle kende det i forvejen. Vi kommer lynhurtigt videre. Svagheden er så omvendt, at de mange studier kun berøres perifært og får en overfladisk behandling. En strammere redaktion på dette punkt ville have været at foretrække.

Redaktionen kunne også med fordel have taget bogens konklusion mere alvorligt. Hvor indholdet isoleret set er spændene og informativ, så sidder i hvert fald denne læser tilbage med en uforløst fornemmelse. Der bliver med andre ord levnet for lidt plads til en overordnet perspektivering. Er politik så gakket som bogen efterlader et indtryk af? Kan vi aldrig danne holdninger til politiske spørgsmål af rigtige, gode grunde? Har alle de formidlede studier samme sandhedsværdi? Næppe. Eksempelvis er studiet, der viser, at det at få forevist et flag påvirker ens holdninger (formidlet på side 78), efter bogens udgivelse blevet falsificeret i et større replikationsprojekt (det såkaldte ”Many

Labs” Replication Project). Ligeledes er studier, der omhandler betydningen af kvinders menstruationscyklus for deres politiske holdninger (formidlet på side 121), blevet kraftigt kritiseret af blandt andre Andrew Gelman fra Columbia University.

Det er af væsentlige grunde ikke bogens formål at diskutere de enkelte studiers begrænsninger, men det ville styrke bogens formål, hvis antallet af inkluderede studier var blevet reduceret med henblik på at gå mere i dybden med de enkelte studier og deres betydning i den virkelige verden.

Mine indvendinger ændrer dog ikke på, at man med *Poligak* er i godt selskab. Emnerne er talrige og kommer vidt omkring i den politologiske sfære, det formidlede stof er spændende, bogen er tro mod den populærvideenskabelige genre, og forfatterne får formidlet det hele med humoristisk sans. Hvis man har lyst til at stifte bekendtskab med nogle af de mere gakkede aspekter af den politiske virkelighed, er *Poligak* derfor et godt sted at begynde.

Erik Gahner Larsen

Ph.d-studerende

Institut for Statskundskab

Syddansk Universitet